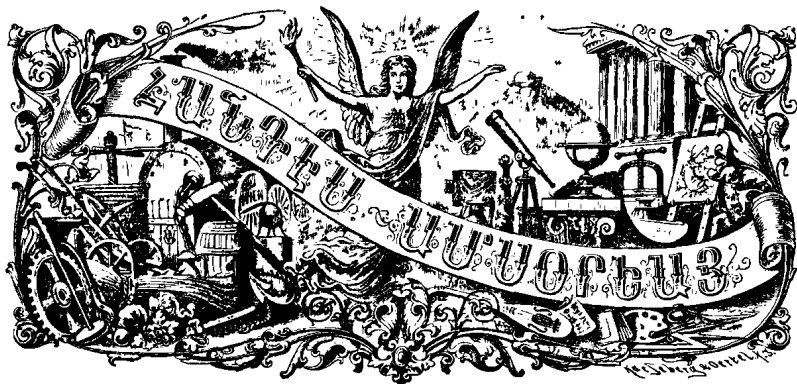

Դ. ՏԵՐԻ 1890

ԱՐՄԱՐՄ ԵՎԿԵՆ

Ղվալթելի գառաի մը ծայրը կը տարածուի: Այս գինեը, պրաստասները, բանջարեղինաց եւ ձիթին ենաց պարունները կը ծածկեն սոյն գառան եւ աւրեւելէն թաղաքին մէջը, կամ աւելի շիջելէ թաղաքն անոնց մէջ հետզհետեւ կը ծաւալի: Եւսկի պէս ար բարբլէն թաղեր են այսօր այն վայրերն, ուր ութ տասն տարրի յաւաքով կանաչապարզ պարունները կը ծածկէին եւ յառաջը գունաւորով հինգ

շնուութիւն է, եւ Գրգար-աղաղ խանը՝ որ հայ ճարտարապետի մէկ ձեռնարկն է, եւ այլն:

Զմիւռնիք Սարգիս Նահանգին կամ կուտա-
կալութիւն կենդանի է, ուր երազական ամեն
պետութիւններ ունին իրենց ներկայացուցիչներն
ու հիւպատոսարանները: Պատմական փառաւոր
անցելիք եւ բնական զիջք շնորհիւ իւր առեւտրա-
կան յարաբերութիւնները կը տարածուին ոչ միայն
ամբողջ Նահանգին, այլ եւ սահմանակից բնոյթ մի
նահանգներու եւ Արեւիկեզագոսի բազմաթիւ կրօն-
ներու վրայ, այնպէս որ Զմիւռնիք իւր երեք
միլիոն ժողովուրդը պարունակող վայրի մէկ առեւ-
տրական, ինչպէս նաեւ անտեսական եւ կրթական
կենդանութիւնը իւր իրաւունքները բնական
զօնքն, որոնք հետզհետեւ աւելի ներգրծը կը տա-
րածուին, պայծառացոյն ապագայ կը խոտանան
այս կենդանութիւն, եւ անոր նորանոր վաճառատնեղներ
կը պատրաստեն: Արդեւ մեծ քանակութեամբ
կ'արտադրէ բամբակ, կաշին, ապին, շամփը, թուզ,
շուշմայ, ցորեն, գարի, կորեակ, բակլայ, ծխախոտ,
նէթ, հանքային արտադրութիւններ, այլեւայլ մր-
թեր եւ այլն, եւ փոխարարակարը կը ներածէ ան-
գղիական բամբակեղէններ, գողղիական մետաքսե-
ղէններ եւ ասուեղէններ, գերմանական բամբակե-
ղէններ, աւստրիական ապակեղէններ, շաքար, բրինձ,
ռուսական կարագ, քարիւղ, եւ վերջապէս ուրիշ
բազմաթիւ ձեռագործներ, որոնց գրեթէ բոլորին ալ
նախնական տնիքներն արդէն ինչ կը մատակարարէ:
Ինչպէս կը տեսնուի՝ իւր ձեռագործ արտադրու-
թիւնը գրեթէ ոչինչ են, կամ տեղական սպառ-
ման միայն կը ծառայեն, անոնց ալ աննշան կամ
հասարակ իրեր միայն: Գանձաւած արուեստներն
սովորականներն են. այսինքն՝ զարբերութիւն, սու-
կերչութիւն, գերակաութիւն, կոշիկարութիւն,
ստաղծագործութիւն են: Սակայն այս արուեստ-
ներու մէջ վերջին տարիներս բաւական յառա-
ջագիծութիւն եղած է՝ անցելոյն համեմատու-
թեամբ: Կան նաեւ գործարարներ՝ աճառի, ծաղ-
կերչար թաղիկներով, տախտակի, երկաթի,
ստալոյի եւ այլն, ուր ձեռքի աշխատութեան յա-
ճառի կը միանայ նաեւ շողշողած մեքենայն. բայց
շուրիւն օգտուանքը գլխաւորապէս Յոյներն են:

Զմիւռնիք ունի իւր 250,000 բնակիչ, ու-
րոնք իրենց թուոյն առաւելութեան կարգաւ կը բը-
նան այսպէս դասուիլ՝ Յոյն, Տաթիկ, Հրեայ, Լա-
տին ու եւրոպական, եւ Հայ: Ժողովուրդը հան-
գառաւ է, առ հասարակ թաղերաւոր, եւ ան-
գատաբաժն՝ առանց զարգացման բաւական բարձր
մակարդակի մը: Առաւելութիւնը գիտէ ի հար-
կին զովիշ շարագործներն, որոնք ընդհանրապէս
Յոյն են. գողղի թիւը եւ պայմանի թիւը գլխաւ-
որապէս անոնց յատկ է. աւազակութիւնը զիտա-
րապարծ ենէ փախուստ տուող գաղաղներու ա-
պուենն է միայն: Միւս հասարակութիւններ հասա-
րակորէն արբեցութեան մէջ ունի կը զարծեն:

Անտիկ ընդհանուր տեսութեամբ՝ բարեկե-
ցիկ եւ աճան է Զմիւռնիք մէջ. յետին շրջանին
իսկ շարքով բնակի՝ անգա՞ միւս կ'ուտէ՝ բանուոր
մը կրնայ օրն գտնուիլ երկու ֆարսը շահիլ, եւ բա-
նուոր կին մը մէկ ֆրանք: Ընթերցական 20—25

ֆրանքով գործաւոր մը կրնայ շուրջ հինգ անգամ
բազկացեալ ընտանիք մը պահել համեաւ կերպով:
Քսան քսանեւ հինգ տարի յառաջ բոկոստ, զիւր-
բաց եւ կիսամերկ շատ խեղճեր կը թափառեն փո-
ղոցներն. այսօր ամենէն շքաւորն ոտքը գուլպայ
եւ գլուխը ֆէս մը կը տեսնուի: Կաղին, թուզ,
շամփը եւ ինչ ինչ գործարարները՝ կարօտ դասին
անսպառ աշխատութիւն հայկթայից միջոցներ
են, եւ բարեբախտաբար այս դասն ալ, մանաւոր
Յոյներն՝ ժիւր են: Այսու հանգրժն՝ սակաւթիւ
շեն մարդիկներ, թէ եւ մեծադոյն մասամբ տարա-
րոնք կը սիրեն օգտուիլ Զմիւռնիքացոյ հարա-
նածօթ ողորմասիրութիւնէն:

Բաւական թուով կը հաշուին մեծատուններ,
Աստիք իրենց հոյակապ կալուածներով եւ թաղան-
գրամներով միայն կը տարբերին միջին գաղաղա-
գէն, որոս տարբուր եւ զուարմանալու զանազան
նշին է գրեթէ: Եթէ տառնայն յատուկ կառքերն
ու ձիերը, ճախ սեղանն ու բողմանիւ պատահա-
րանքն ու պատու հինքը, քարափի կամ գիւղական
հոյակապ ապարանքն ու ծաղկազարդ պարտիզը
շունի, անոնց տեղ իւր արամազութեան տակ կը
գտնուին հասարակաց կառքեր, երկաթուղի, կա-
ռուղի, շոգենաւ եւ նաւակ, որոնք կրնան զինք
իսկոյն փոխադրել քաղաքին մի նուր փողոցն
կամ հեղձուկ միջոցներով: Օգուստ ծովեղբերայ
տեղ մը կամ գաղարագէն եւ բայցօթի վայր մը.
իրեն հարմար ցերեկ եւ գիշեր բաց են սրճարաններ,
ակումբներ, թէատրոններ, ուր կ'երթայ զուարմա-
նալ իւր օրուս աշխատութեան յոգնութիւնն
սփոփելու եւ մեծահարուստին ալ կարծես գոռո-
ղաբար ըսելու համար իւր «Եթէ դրած աւելի
ունի, ինչ օգուս, երբ ինձմէ աւելի բան մը չեն
կրնար վայելել» շատախաբութիւնը թէ եւ անհա-
տակա կը յարգէ մեծատունները, սակայն հաւա-
քապէս շատ համակրիկ աննշ. — ահա ասպաղոյ
մը Զմիւռնիքի ժողովուրդեան ուսմավարական զգա-
յուններուն, զոր կը տածէ քսան զարերէ վեր:

Տեղին է ըսել՝ թէ Յունից այս մեծանուն
մայրաքաղաքն ինչէ ներկայ դարէն յառաջ՝ եւ
նշին իսկ Օսմանեան տիրապետութեան ժամա-
նակի զեանաշարժէ, ժանտախտէ, հրգեհէ մեծ ա-
ղետներ կրած է, այս՞մ օրէնք ունի գանգաւառու-
փան զի Օսմանեան կառավարութեան հոյանշուոյն
ներքեւ. ոմէն անգլաութիւն, ապստամբութիւն եւ ա-
պահովութիւն կը վայելէ: Իր մնայ տեղացոյց միայն
շանալ եւ աշխատիլ. քանի որ ասպարեզ բաց է
եւ անխուժ. արդէն այս պայմաններու մէջ ահա
հասած է Զմիւռնիք զարգացման եւ յառաւելու-
մութեան լոյսերը զապաղմանակտին, այլ ալ պա-
ճալի կեանք, ուր կը գտնուի այսօր, եւ իրաւամբ
կը կազմէ Օսմանեան ղեկհաղետներու փառայ
պատկին ընտրելագոյն մի ազամանագը:

*

Եւս ընդհանուր եւ համառոտ տեղեկու-
թիւններէն ետեւ՝ խոսիմք ի մանուարի տեղաւոր
Հայոց վայր, որոնք թէ եւ իրենց թուոյն սակաւա-
թեամբ, ինչպէս տեսանք, քաղաքին այլեւայլ
հասարակութիւններուն մէջ յետին տեղը կը դրու-

են, օսկայն իրենց յառաջդիմում են անին եւ ինչ ինչ բարեմասնութիւններով կարեւոր եւ առաջնակարգ դերք ունին:

Արշալոյս յայտնի չէ թէ երբ գաղթած են Հայերն ի Ջովուսիւր, բայց կրնանք ամենայն հաւանականութեամբ բռնել թէ հինգ վեց դարէ եւ ի երեսն աւելի հնազանդ ժամանակներէն ի վեր այստեղ հաստատուած են: Անշուշտ այն աղակալի եւ քաղաքական աշխարհի շնորթ ժամանակները դաղձականութիւնը խմբովին կատարուած է բուն հայրենի երկրէն, եւ ոչ թէ մասնաւորեալ յառաջադասութեամբ: Միայն թէ է ի վերջոյ ինչպէս մինչեւ ցարդ, այլեւայլ տեղերէ նորանոր գաղթողներ եկած են առաջին գաղթականութիւնը ստուառողներէն, մասնաւոր Վարդապետյ գաւառէն, Զուղայէն, Նախիճեանէն եւ այլն, ինչպէս հարիւրամասն է աւելի հնազանդ գերեզմանաքարեր կը վկայեն: Բայց այս նորիցենք փոխարէն՝ արդէն հաստատուածներէն շատերն այլուր գաղթած են, ինչպէս ցարդ կը գաղթեն, այսինքն՝ Նշիպասն, Ա. Պարթ, Նարայիս այլեւայլ կողմերէ եւ այլն, եւ ասով նախնական թւոյն մէջ հաւասարակշռութիւնը պահպանած է:

Վերջէն վիճակագրութեան համեմատ, որ կատարուած է գրեթէ երեք տարի յառաջ՝ բուն քաղաքին մէջ Հայոց թիւն է 6,683:

Չնքեց բո՛ր՝ թէ այս թիւը նոյն էր նաեւ սակէ հինգ վեց դար յառաջ, բայց միշտ հարուստ էր նոյրի կրնալը գտնել՝ երբ նկատենք ինչ ինչ յիշատակարաններն, եթէնեւաւանները՝ գարու սկիզբէն ի վեր աստեւ աստեւ քաղաքս այց կելլող երկրպագի ուղեգրներն: Հայոց նկատմամբ նշանակած թուերը, մասնաւոր Հայոց թաղին ընդարձակութիւնը, որու համար շնորթութեամբ կարելի է պնդել թէ նոյնն եղած է նաեւ սակէ երկու դար եւ աւելի յառաջ իսկ:

Սակայն ոչ միայն Հայոց թիւն, այլ եւ անոնց կարեւոր եւ առաջնակարգ դերք՝ յարաբերութեամբ գրեթէ միշտ նոյնն է եղած՝ արդէն այս մասին ապացոյց է քաղաքին կենդանի՝ ամենէն ընտիր տեղն իրենց իւր թաղ յասկացուցած բլլալը, որ ոչ Յունաց եւ այլ թաղերու խառնուրթիւնն ու խորոյթիւնն, եւ ոչ այլ Յունաց թաղին դժուարին երեւոյթներն ունի: Նոյրի կը հաստատուն նաեւ այն բարձրագոյն ազգայնիկ ազգայնիկներու ոտնուներն, որոնք ժամանակ ժամանակ երեսն եկեր են եւ շփոթ տաններու մէջ իսկ կատարէր են մեծադործութիւններ, զոր աւանդութիւնը միայն կը յիշէ այսօր:

Հայոց թաղը, որ երբեմն նուրբ, ոյրապալալտ եւ յաճախ անէլ ուղեներ միայն կը ներկայացընէր՝ 1845ին ամբողջապէս այրելով, վերստին կը շինուի եւ բոս բաւականի լայն, ուղիւ, կանոնաւոր եւ մաքուր բաղադրուել կը բաժնուի, գրեթէ քառակուսի վայրէ մը վրայ: Քաղաքին մէջ եւ ոչ տեղ մ'աւելի ուղեղ բաժանումը կը տեսնուի փողոցներ: Այս քառակուսայն արեւմտեան ծայրը կը բարձրանայ Ս. Սահմանոս եկեղեցին, իւր հոյակապ եւ գեղեցիկաշէն գմբէթովն ու վայելուչ զանգահատամբը՝ կարծես ամբողջ թաղը հովանաւոր ներ-

քեւ ունենալով: Այս շէնքը 1845էն ետքը շինուած է ընդարձակ շքեղատար մը մէջ, որ գերեզմանատեղի է՝ երկու, երեք եւ աւելի դարու տապանաքարերով: Արդէն յիշատակարաններ կը հաստատեն թէ է վաղուց նոյն տեղը կը գտնուի Ս. Սահմանոս եկեղեցոյ շէնքը, որ 1688ին աղետով չարժեք մը կը կործանուի: Քիչ ետքը ժամանակին առաջնորդն Յովսէփ վարդապետ Ժողովուրդան արօք եւ նպատենբով զայն վերստին կը կանգնէ, ինչպէս նաեւ անոր կից Ս. Բարձրադիմութիւն մատուալը՝ 1743ին Ա. Պարսեղի Աղեքսանդր Արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեան ժամանակ՝ տաճարը նորոգ կը կատարուի եւ անոր ձախակողմն մը Ս. Միհայայ մատուար, միշտ Ժողովուրդան ձախիցն ու նարտատղը: Այս շէնքը կ'երեւի թէ անշուալ արժեքն է 1777ին աղետով չարժեք, որ երկու ամաց չափ աւելած է, եւ այս միջոցին համայն Ժողովուրդը կ'ստիպուի եկեղեցոյ քակը վրաններու տակ բնակուի: Եկեղեցին կանգուն կը մնայ մինչեւ 1845, երբ ամբողջ Հայոց թաղը լափող հրդեհէն կ'այրի: Քիչ ետքը կը ձեւաւորուի արդի շէնքին շինութեան: Հոյակապ, բնարարի, շքեղ եւ ընտիր շէնքն էր, հաստատուն, քարակէտ եւ կամարակալ, որու նման հոյակապ եկեղեցի մը գրեթէ չկայ ամբողջ Յամատարին մէջ: Երկու գրկալաճ թմանքներով եւսք սպիտակ մարմարեայ տաք սեւերէ երկու բարձր վրայ կը բարձրանան՝ նմանապէս մարմարեայ պատուանդաններու յենով եւ կանգուն կը պահեն կամարաշէն ձեղունը, քանդակակերտ եւ նկարազարդ: Ընդարձակ ստանի մը վրայ կը բարձրանայ հակադաշն գմբէթը՝ գրեթէ իւր հովանալի տակ ունենալով խորհրդար տաճարին առաջ իրենցը՝ բարձրաբեր, փառահեղ եւ նրբակերտ ու ուկեղծ քանդակներով: Նոյնին երկու կողմն ոչ նուազ քարքուրթ եւսք վեր կը սլանան կրկին խորաններ՝ հարուստ քանդակներով եւ զարդերով: Յամարին շուրջ՝ արտաքին բակին վրայ՝ կը տարածուի կանանց յատուկ վերնատունը, բարձրահայեց եւ լայնարձակ: Վարդ վերն եւ գմբէթի շուրջ՝ հաւասարադափ սփռուած պատուհաններ՝ տաճարին ներքին կողմը կը յուսարտեն եւ ի հարկին զայն կը հովաղընեն: Բենի, ասեանն եւ ընդարձակ յատակը մարմարաշէն են, ինչպէս եւ արտաքին բակին յատակը, որու վրան մարմարեայ զոյգ զոյգ սիւնակներ՝ երկու ահաւոր օրմաշէն պատուանդաններու վրայ՝ տաճարին երեք կողմն վեր կը բարձրացընեն վերնատունը: Ընդարձակ շքեղատաք հին գերեզմանատունն է՝ նորաշէն մատուալը, եւ հին կը թաղուին այժմ մեռելալը: Հնոյն մէջ պահաս շէն հոյակապ եւ յաղթ շինիմներ, քանդակակերտ տապաններ, զոր ստաներ, սեւերէր, ձկնթեւեր եւ նարնջեաներ տխուր իմն կը հովանաւորեն: Յամարէն քիչ հեռու՝ գեղ արեւուրհարաւ, կան քանի մը օրնեակներ՝ քահանայիք եւ զոյրաց յատուկ: Նոյնպէս գեղ արեւմուտհարաւ կը բարձրանայ շատ աւելի բնակարան եւ հոկայ շէնք մը՝ եւ առաջնորդարանը, չեփական Ջովուսիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւն: 1845ի հրդեհէն վերջը շինուած է այժմ բարձրագոյն, օգուակտ, ընդարձակ եւ գեղեցիկ ունի քարակիր եւ հաստատաւաշէն՝ լայնարձակ եւ

մարմարաշէն գաւիթ մը՝ գեանապարի վրայ, եւ երկու ընդարձակ ժողովատեղիւ. երկրորդ յարկը՝ մէկ ննձատարած սրահ, եւ երկու խորհրդատեղիւ:

Հայոց հոգեւոր հովիւն, որ Եպիսկոպոս է կամ Արքեպիսկոպոս, իր կրօնական իշխանութիւնը կը տարածէ վիճակին համայն Հայերուն վրայ: Այս իշխանութիւնը սահմանադրական է, ուստի եպիսկոպոսը կամ Առաքնորդը, ինչպէս կը կոչուի յառապէս, առանձինն ոչինչ կարող է գործել, այլ մի միայն կարգ մը ժողովներու խորհրդակցութեամբ ու անոր իշխմամբ, որոնց կողմնութիւնն եւ իրաւասութեան սահմաններն կը գէժէ երեսուն տարի յառաջ Օսմանեան կայսերական կառավարութեան վաւերացեալ Սահմանադրութիւն, սակայն որչինք մը, ինչպէս Ցառն կոտորակի ամէն տեղերն, նոյնպէս եւ Ձմիւռնիոյ Հայոց՝ կրօնական, կրթական եւ ազգային ինչ ինչ հաստատութիւններու վերաբերեալ գործեր եւ ամէն ինչդիւրեր, որոնք Օսմանեան Սուլթաններէ առանձնաշնորհեալ հրովարտանքբուն համեմատ Առաքնորդներու իրաւասութեան ենթարկուած են, ինչպէս են ամուսնական, կտակային եւ այլն զատ եւ ինչդիւրեր, այս օրինակ համեմատ կը լուծուին ու կը տնօրէնուին: Օրէնքը չիքդ եւրոպական սահմանադրութեանց պէս՝ համարատուութեան վրայ հիմնուած է:

Համարառուն է ժողովրդեան բուհով ընտրուած ժողով մը, որ երեսունհինգ անդամներէ կը բաղկանայ եւ կ'ըսուի «Գաւառական Երեսփոխանական ժողով»: Անդամներէն հինգը կրօնական են՝ եւ կ'ընտրուին Ձմիւռնիոյ բահանայից գաւառն եւ անոնց բուհով միայն: Իսկ երեսունն աշխարհական են, որոնց քսանը իսկ քաղաքէն ազգայնաց կողմէն կ'ընտրուի միշտ բուհով, եւ տասը՝ շրջակայ թէմերու կողմէ: Ամէն թէմ մէկ կամ երկու երեսփոխանն ունի ժողովոյն մէջ. կան թէմեր ալ որոնց երկու երեքը միացեալ կ'ընտրեն մէկ երեսփոխան. իւրաքանչիւր երեսփոխանի ձայնն համադր է, եւ ձայնից առաւելութեամբ կ'ըլլան որոշմունք ժողովոյն մէջ. երբ ձայնից հաւասարութիւն պատահի՝ որոշումը նահագաւանի կողմը կը ձակի: Ամէն ժողովներու եւ խորհուրդներու կը նախագահէ Առաքնորդը: Երեսփոխանաց ժողովոյն պաշտօնն է ոչ միայն համար առնալ գործարար իշխանութիւնն, այլ նաեւ իւր կարգին յատուկ տեղեկագրով մը թէ՛ նոյնին եւ թէ՛ իւր գործ առնութեանց համարը առաջին, ընտրել վիճակին Առաքնորդը, ամէն տարի ազգային արկեղ երեւոյթացը պատրաստել, եւ անօրինակ վիճակին ծանր կամ ընդհանրական գործերը: Իր պաշտօնավարութիւնը տասը տարի կը տւէ:

Համարատուն է Գործադիր իշխանութիւնը, զոր կը կազմեն Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները, երկուքն ալ Երեսփոխանական ժողովէն ընտրուեալ, ինչպէս նաեւ ասոնց կողմէն կարգեալ ժողովներն ու խորհուրդները:

Կրօնական ժողովը հինգ եկեղեցական անդամներէ կը բաղկանայ, որոնք Ձմիւռնիոյ բահանայից գաւառն մէջն կ'ընտրուին. իւր յատուկ պաշտօնն է վիճակին կրօնական գործառնութիւնն

ները տնօրինել եւ եկեղեցւոյ ներքին բարեկարգութեան հսկել:

Քաղաքական ժողովը կը բաղկանայ եօթն աշխարհական անդամներէ, եւ պաշտօն ունի ընտրել. 1. Ցառնական խորհուրդը՝ հինգ անդամներէ բաղկացեալ, ազգային արկեղ մտից եւ ծախուց մտաւարարութեան համար: 2. Ուսումնական խորհուրդը՝ թէ՛ տեղւոյն եւ թէ՛ շրջակայ թէմերու ազգային վարժարաններուն ուղղակի եւ անուղղակի խնամակալութեան համար: 3. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը՝ ազգային հիւանդանոցի հոգաբարձութեան համար: 4. Դատաստանական խորհուրդը՝ բաղկացեալ երեք աշխարհական եւ երկու կրօնական անդամներէ՝ ազգայնաց մէջ ծագած ամուսնական, կտակային եւ այլն վիճերը կարգադրելու համար: Այս խորհրդեան եկեղեցական անդամները Կրօնական ժողովէն կ'ընտրուին:

Ասիկէ զատ Քաղաքական ժողովը պաշտօն ունի նաեւ իւրաքանչիւր թէմ մէջ քաղաքական խորհուրդ մը կազմել առաջ, որ ժողովրդեան կ'ընտրուի, եւ ընդհանրապէս կը բաղկանայ երեք կամ հինգ անդամներէ, տեղւոյն ազգային ամէն տեսակ գործերուն մատակարարութեան համար:

Այս ամէն ժողովներն եւ խորհուրդներուն վրայ Քաղաքական ժողովը վերին հսկողութիւն ունի եւ անոնց իւրաքանչիւրին գործառնութեանց համարն առնելով՝ իւր պաշտօնավարութեան լրացած միջոցին, այսինքն՝ երկու տարին առաջ՝ մը կը ներկայացընէ Երեսփոխանական ժողովին:

Քաղաքական ժողովը՝ իր իրաւասութեան առկա գաւառն ժողովներու եւ խորհուրդներու վերաբերեալ ծանր եւ կործար ինչդիւրեր ալ կը տնօրինէ երբեմն: Ուղղակի յարաբերութիւններ ունի տեղական կառավարութեան հետ, կ'ընտրէ կամ կը նշանակէ Ձմիւռնիոյ կառավարական ժողովոյ հայ անդամները: Երբ պատահի ինչդիւր մը, որ կրօնական կողմ մ'ալ ունենայ, Քաղաքական ժողովը Կրօնականին հետ նիստ ընելով՝ որ «Խառն ժողով» կ'ըսուի, զայն քննութեան կ'առնու: Խառն ժողովին մէջ Քաղաքական ու Կրօնական ժողովներն առանձինքն բուհարկութեամբ կը յայտնեն իրենց կարծիքն. երբ երկուքին կարծիքը նոյն ըլլայ՝ վերջնական որոշում կը տրուի: Երբ կարծեաց մէջ անհամայնութիւն պատահի՝ Երեսփոխանական ժողովին կը ներկայացուի ինչդիւրը:

Ահա՝ «Ազգային Սահմանադրութիւն» ըսուած օրենքը համեմատ՝ Ձմիւռնիոյ Հայերու վարչական կազմակերպութիւնն այս է, ինչպէս բարեք՝ վիճակին Առաքնորդին նախագահութեան եւ միանգամայն Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի գերագոյն իշխանութեան ներքեւ. իշխանութիւն մը՝ որ միեւնոյն օրինակ ենթարկեալ է արդէն:

(Ընթերցանել)

Պ. ՃԻՐԱՆԿԱՆ

